

Portretul din oglindă

Oscar Wilde

De Profundis

*

Lord Alfred Douglas

Oscar Wilde și eu însumi

Traducere, prefață, tabel cronologic și note:
ANCA IRINA IONESCU

EDITURA HERALD
București

CUPRINS

Oscar Wilde **De Profundis**

Oscar Wilde – Contemporanul nostru	5
Notă asupra ediției	61
Tabel cronologic	62
Prefață	70
Închisoarea Ms Reading	73

Lord Alfred Douglas **Oscar Wilde și eu însumi**

Prefață	247
Introducere	251
CAPITOLUL I	
Oxford	256
CAPITOLUL II	
Iluzii pierdute	268

CAPITOLUL III	
Wilde în societate	275
CAPITOLUL IV	
Stăpânul limbajului	282
CAPITOLUL V	
Prietenii noștri comuni	291
CAPITOLUL VI	
Lordul Queensberry intervine	303
CAPITOLUL VII	
Procesele lui Wilde	318
CAPITOLUL VIII	
Condamnarea la muncă grea și perioada următoare	331
CAPITOLUL IX	
Napoli și Paris	344
CAPITOLUL X	
<i>Balada din închisoarea Reading</i>	360
CAPITOLUL XI	
Adevărul despre <i>De Profundis</i>	365
CAPITOLUL XII	
Scrisorile mele către Wilde	381
CAPITOLUL XIII	
Scrisorile mele către Labouchère	393
CAPITOLUL XIV	
Articolul din <i>La Revue Blanche</i>	397
CAPITOLUL XV	
Cincisprezece ani de persecuție	401
CAPITOLUL XVI	
Poezia lui Wilde	408

CAPITOLUL XVII	
Dramaturgia și proza	421
CAPITOLUL XVIII	
Pentru posteritate	432
CAPITOLUL XIX	
Muzeul Britanic și <i>De Profundis</i>	437
CAPITOLUL XX	
<i>Studiul critic</i> al lui Ransome	444
CAPITOLUL XXI	
Procesul de defăimare	450
CAPITOLUL XXII	
<i>Portretul lui Dorian Gray</i>	457
CAPITOLUL XXIII	
Literatură și viciu	466
CAPITOLUL XXIV	
Crosland și <i>Prima piatră</i>	471
CAPITOLUL XXV	
O provocare pentru domnul Ross	476
CAPITOLUL XXVI	
Wilde în Rusia, Franța și Germania	480
CAPITOLUL XXVII	
Micii trepăduși	485
CAPITOLUL XXVIII	
În loc de încheiere	488

OSCAR WILDE – CONTEMPORANUL NOSTRU

Orice autor scrie, în general, pentru contemporanii lui, puțini au în vedere posteritatea atunci când își aștern operele pe hârtie. Dar, peste zeci sau sute de ani, opera lui este receptată prin ochii altor generații, care au alte valori, atitudini și credințe și pe care autorii nu le-au avut în minte în momentul elaborării lucrării artistice. De aceea cercetătorii și istoricii literari sunt îndemnați să se transpună în perioada în care au fost scrise operele respective și să le perceapă prin ochii celor care le ascultau sau le citeau atunci, căci pentru aceștia fuseseră concepute în conformitate cu principiile lor de viață și cu valorile morale de atunci. Pe de altă parte, publicul larg nu va ține seama de aceste considerente, ci va aplica un singur criteriu: îmi place sau nu-mi place. Receptorul actual de artă a literaturii vede opera cu ochii lui, nu se transpune în trecutul, în contextul perioadei în care a fost elaborată, iar dacă, întâmplător, critica lui Molière se îndrepta în comediile sale spre un personaj real notoriu la vremea respectivă, acum acest lucru nu mai prezintă nicio importanță.

Fundamentale sunt ideea și tratamentul ei artistic – în funcție de valoarea acestora opera de artă va dăinui sau nu peste veacuri.

Afirmația este valabilă și în alte domenii ale artei. Pe cine interesează cum se numea și cu ce se ocupa tânărul care i-a pozat lui Miron pentru *Discobol*? Și ce importanță au aceste informații pentru valoarea artistică a statuii? Niciuna. Dar opera de artă rămâne și îl impresionează și pe privitorul de astăzi la fel ca și pe cel de acum câteva sute de ani. Și tot acesta este motivul pentru care unii regizori din zilele noastre pun în scenă piese de teatru de Carlo Goldoni, Lope de Vega și Shakespeare, renunțând la decorurile și costumele epocii: femeile nu mai poartă crinolone, bărbații se prezintă pe scenă chiar în blugi și în pantofi sport, deoarece ceea ce vor să exprime este valabil și acum ca și pe vremea autorilor care le-au dat naștere.

Iar Oscar Fingal O'Flahertie Wills Wilde s-a născut la 16 octombrie 1854 la Dublin, în Irlanda. Ulterior a renunțat la cele trei prenume din mijloc, afirmând că era un nume prea lung pentru cineva atât de vestit ca el și care s-a străduit să fie toată viața altfel decât ceilalți. Provenea dintr-o familie distinsă, tatăl era medic, iar mama, cu care a avut o relație apropiată, Jane Francesca Elgee Wilde (1821–1896), ea însăși romancieră, poetă și luptătoare pentru independența Irlandei și pentru drepturile femeilor, mai ales a drepturilor patrimoniale, căci, conform legilor de atunci, în momentul în care se căsătorea, femeia pierdea orice drept asupra averii ei, care trecea în întregime în posesia și în administrarea soțului. În 1882, femeile au obținut o victorie importantă prin Legea dreptu-

rilor de proprietate ale femeilor căsătorite, care le permitea acestora să-și păstreze dreptul de control și de proprietate asupra averii și îi împiedica pe soți să le risipească moșile și să le lase copiii cerșetori.

Ca o prefigurare parcă a destinului fiului ei, după o perioadă de glorie în care devenise Lady, ca urmare a faptului să soțul ei, William Wilde, fusese înnobilit în 1864, la sfârșitul aceluiași an familia este implicată într-un scandal, și proaspăta Lady Wilde este dată în judecată pentru defăimare de tânăra Mary Travers, care pretindea că fusese sedusă de proaspătul lord. Jane Wilde a decedat în 1896, pe când Oscar Wilde era în închisoare și, pe moarte fiind, a cerut permisiunea să-și mai vadă o ultimă dată fiul, dar această favoare nu i-a fost acordată. În *De Profundis*, Oscar Wilde marchează în mod deosebit acest moment: „O săptămână mai târziu sunt transferat aici. Mai trec încă trei luni și mama mea moare. Nimeni nu a știut cât de profund am iubit-o și am cinstit-o. Moartea ei a fost cumplită pentru mine. Dar eu, cândva un lord al limbajului, nu am cuvinte să-mi exprim durerea și rușinea. Ea și tatăl meu mi-au lăsat moștenire un nume pe care l-au înnobilit și onorat nu numai în literatură, artă, arheologie și știință, dar și în istoria țării mele, în evoluția ei ca națiune”.

Oscar Wilde a avut un frate mai mare, William Charles Kingsbury Wilde (1852–1899), ziarist și poet. Cei doi frați au studiat inițial la aceeași școală din Ulster, unde William avea rezultate școlare mai bune decât Oscar și se bucura de mai multă simpatie din partea colegilor, precum și de aprecierile profesorilor, care îi atrăgeau atenția că, dacă s-ar strădui ceva mai

mult, la fel ca fratele lui mai mare – onoarea și mândria școlii – poate că s-ar alege ceva și de el. Willie a studiat dreptul, a intrat în barou și ulterior s-a afirmat ca ziarist. Din păcate, s-a apucat de băut, și aceasta i-a măcinat sănătatea și veniturile, iar în momentul în care fratele său, Oscar, atingea culmea gloriei cu piesa *Lady Windermere și evantaiul ei* (1892), el era complet falit; Wilde a început să-l sprijine cu sume considerabile de bani. După ieșirea lui Oscar din închisoare, cei doi frați nu s-au mai întâlnit, și Willie a murit la vârsta de numai 46 de ani (1899), din pricina alcoolului. A fost îngropat într-un mormânt comun.

Anii de studii. La vârsta de 16 ani, Oscar Wilde a început să frecventeze Colegiul Trinity din Dublin, unde l-a avut drept îndrumător personal pe reverendul J.P. Mahaffy, pe care l-a considerat ulterior cel mai bun profesor al lui, cel care l-a îndrumat în cunoașterea Greciei antice și cu care discuta liber despre homosexualitate în civilizația greacă. În această perioadă, Oscar Wilde vorbea deja fluent franceza – căci fusese crescut de o dădacă franțuzoaică – și germana, învățată de la guvernanta nemțoaică; a dobândit cunoștințe temeinice referitoare la lumea antică greacă și romană, întreprinzând călătorii de inițiere și studiu în Grecia și în Italia în 1875 și 1877.

Între 1874 și 1878, Wilde a studiat la Colegiul Magdalen de la Oxford, unde a venit cu o reputație bine stabilită prin mai multe premii și medalii obținute în Irlanda, mai ales medalia de aur Berkeley pentru un eseu despre poezia greacă. Ajuns la Oxford, în atmosfera engleză, a fost nevoit să se lupte câțva timp ca

să scape de accentul irlandez, căci acesta îl expunea unor răutăți din partea colegilor și s-a simțit imediat atras de masonerie, datorită misterului în care era învăluită, dar și costumului special, care exercita o fascinație specială asupra ochiului lui de estetik, poate însă și datorită înflăcăării tinerești, căci, după ce a plecat de la Oxford, nu a mai plătit cotizația și astfel a fost exclus tacit din rândurile membrilor activi.

Tot în anii studenției de la Oxford, a publicat primele versuri în *The Dublin University Magazine: a literary and political journal*, vol. LXXXVI (noiembrie 1975), p. 622, intitulate *Corul fecioarelor din nori* (*Chorus of Cloud-Maidens*), traducere liberă a cântecelor lui Aristofan, *Norii*. În ultimul an de studii a câștigat premiul pentru poezie Newdigate cu poemul „Ravenna”, inspirat de vizita făcută în Italia cu un an mai înainte și dezvoltând tema prăbușirii de pe culmile gloriei, atât de dureros ilustrată ceva mai târziu de propriul destin. În noiembrie 1878 a obținut diploma de Licențiat în Arte.

Afirmarea în societate și în viața literară. Datorită reputației pe care și-o câștigase, în 1881 a fost invitat să efectueze un turneu de conferințe în Statele Unite care, chiar dacă nu i-a adus venituri foarte mari, i-a asigurat celebritatea internațională. În 1881 a cunoscut-o la Londra pe viitoarea sa soție, Constance Lloyd, pe care a revăzut-o în 1884 la Dublin, în timp ce ținea conferințe la Teatrul Gaiety. Cei doi s-au căsătorit în același an la Londra și au avut doi copii, Cyril și Vyvyan. Reședința lor din str. Tite nr. 16 a fost renovată din temelii, dobândind un aer modern și foarte luxos, în conformitate cu gusturile rafinate ale soțu-

lui, căruia i-a plăcut întotdeauna să-i uimească și să-i sfideze pe cei din jur nu numai prin arta sa literară, dar și prin comportament și ținută.

În 1887 a preluat conducerea revistei pentru femei *The Lady's World* și i-a schimbat imediat atât numele, cât și orientarea. Noua revistă *The Woman's World* avea o structură mixtă, nu se mai ocupa numai de „treburi femeiești” – precum modă, artă, broderii –, ci dezbătea și probleme serioase de cultură, politică, parentaj. Tirajul revistei – care includea și producții literare de mici dimensiuni scrise și de multe doamne, printre care mama și soția lui – a crescut rapid.

Oscar Wilde cucerește societatea londoneză unde se impune prin atitudinea de „cântăreț al artei pure și ajunge *arbiter elegantiarum* pentru odraslele celei mai mândre aristocrații a Europei: coloarea și croiala hainelor lui, forma ce dădea el cravatelor sau pălăriilor sale, numărul de bumbi de la mânuși, precum și parfumurile sale favorite, *menu*-urile meselor sale, precum și atelajele fantastice îndată erau considerate ca ultima expresiune a eleganței și primite ca lege de toți descendenții cruciaților și ostașilor lui Wilhelm Cuceritorul”¹. Alfred Douglas, Bosie, ne oferă o descriere edificatoare a gustului lui Wilde în materie de îmbrăcăminte, precum și a rolului pe care a jucat-o aceasta în viața lui londoneză:

„Notorietatea lui a început datorită îmbrăcăminții fantastice, dar, pe măsură ce a urcat treptele artei până la paradisul scării, a ținut tot mai mult spre ceea

¹ C. Stere, postfață la vol. O. Wilde, *Pescarul și sufletul său*. Traducere de D. Anghel. Cu un studiu asupra lui Oscar Wilde de C. Stere, București 1911, p. 89.

ce numea *corectitudinea elegantă*. Din acest motiv, Wilde al zilelor mele era alcătuit în mare parte dintr-o pălărie de mătase, o redingotă, pantaloni în dungi și ghete de piele.

Adăugați la acestea un baston de plimbare foarte lung cu mâner greu de aur și o pereche de mănuși gri din piele de căprioară – și acum aveți înfățișarea exterioară a omului. În general, cred că nu putea să sufere să se dichisească așa, mai ales când era arșiță, dar respecta ritualul ca un troian și nimeni nu l-a văzut pe Wilde niciodată la Londra fără costumația de rigoare de la ora 11 până la 7 seara și nici fără cămașa albă cu gulere tare și frac de la 7:30 până la orice oră doriți a dimineații”.

Veniturile familiei Wilde erau asigurate de o moșie a lui Wilde aflată în Scoția și de alocația anuală a soției lui, dar acestea nu erau suficiente pentru a asigura nivelul de trai pe care și-l doreau cei doi soți, mai ales Oscar, astfel că, în pofida aerului nonșalant de petrecăreț fără grijă în care îi plăcea să pozeze pentru a demonstra că nu este nevoit să muncească, a fost un ziarist, critic, dramaturg și poet foarte prolific. După două piese de teatru care s-au bucurat de un succes moderat, *Vera* și *Ducesa de Padova*, Wilde a scris într-o singură seară piesa *Salomeea*, direct în franceză, în timp ce se afla la Paris. Piesa tratează cunoscutul subiect biblic al tinerei care a dansat în fața regelui Irod și i-a cerut acestuia drept răsplată pentru dansul care îl fermecase capul lui Ioan Botezătorul pe o tupsie de argint. Lordul Chamberlain a refuzat să elibereze licența pentru punerea în scenă a piesei la Londra, deoarece se referea la scene biblice, astfel încât, deși a fost publicată și la Paris, și la Londra în 1893, a fost

pusă în scenă numai la Paris, unde avut premiera în 1896, pe când Oscar Wilde era la închisoare.

Wilde și-a câștigat reputația de dramaturg în special cu patru dintre piesele sale, care fac parte și astăzi din repertoriul permanent al teatrelor din întreaga lume: *Lady Windermere și evantaiul ei* (1892), *O femeie fără importanță* (1893), *Soțul ideal* (1895) și *Ce înseamnă să fii onest* (1895).

Poate părea surprinzător faptul că partea cea mai voluminoasă a scrierilor beletristice ale lui Oscar Wilde este constituită de povești. Acestea au fost inițial relatate adulților în diverse situații de socializare, căci Oscar Wilde avea un dar neîntrecut de povestitor și își captiva întotdeauna ascultătorii cu nenumăratele lui paradoxuri și fabule inversate, reunite apoi în volume care nu erau destinate neapărat copiilor, având un mesaj filosofic profund; printre cele mai apreciate și cunoscute fiind *Prințul fericit* și *Uriășul cel egoist*, publicate în volumul *Prințul fericit și alte povestiri* (1888).

Pe lângă operele beletristice, care se adresau publicului larg, eruditul și talentatul Oscar Wilde a elaborat și lucrări teoretice și critice care i-au câștigat renumele ca unul dintre cei mai remarcabili esteticieni ai epocii victoriene. De un interes aparte este eseul *Sufletul omului în socialism* (1891), stimulat de discuțiile cu anarhistul rus Pavel Kropotkin, despre care afirmă în *De Profundis* că este una „dintre cele mai desăvârșite vieți pe care le-am cunoscut prin proprie experiență; [...] un om cu un suflet de Hristos alb și frumos care pare să provină din Rusia”.

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Traducerea a fost efectuată după exemplarul complet al lucrării, iar, spre evidențiere, fragmentele eliminate de Robert Ross, în ediția din 1905, au fost culese cu un font diferit.

OSCAR WILDE

TABEL CRONOLOGIC

1854 – 16 octombrie	Se naște la Dublin, Irlanda, Oscar Fingal O'Flahertie Wills Wilde, fiul lui Sir William Wilde și Lady Jane Wilde
1871–1874	Studiază la Trinity College, Dublin
1874	Studiază la Magdalen College, Oxford
1875, iunie	Face prima călătorie în Italia, împreună cu fostul lui profesor de greacă de la Trinity College, John Pentland Mahaffy
1876, 19 aprilie	Moare tatăl lui Oscar Wilde, Sir William Wilde
1877, martie–aprilie	Vizitează Grecia împreună cu Mahaffy, întorcându-se prin Roma
1878	Obține licența
1881	Publică primele <i>Poezii</i>
1882	Face o călătorie în America, unde sosește la 2 ianuarie 1882, la bordul vasului <i>SS Arizona</i> . Rămâne aici aproape un an și ține prelegeri în SUA și în Canada.

-
-
1883, februarie–mai	Locuiește la Paris. Îl cunoaște pe Robert Sherard, prietenul lui loial și constant, primul biograf.
august	Revine la New York pentru prezentarea primei lui piese de teatru, <i>Vera</i> , respinsă de teatrele din Londra
septembrie	Începe un ciclu de conferințe în Anglia
22 noiembrie	Se logodește cu Constance Lloyd, viitoarea soție
1884, 29 mai	Se căsătorește la Londra cu Constance Lloyd (1859–1898), scriitoare, fiica lui Horace și Adelaide Atkinson Lloyd
mai–iunie	Cei doi tineri căsătoriți își petrec luna de miere la Paris și la Dieppe
1885, 5 iunie	Se naște, la locuința familiei din str. Tite, Londra, Cyrill Wilde, fiul lui Oscar Wilde
1886	Îl cunoaște de Robert Baldwin Ross, Robbie, executorul literar al lui Oscar Wilde primul editor la lucrării sale <i>De profundis</i> (1905)
3 noiembrie	Se naște al doilea fiu al lui Oscar Wilde, Vyvyan Wilde
1888	Apare <i>Prințul fericit și alte povestiri</i>
1890	Apare <i>Portretul lui Dorian Gray</i>
1891, ianuarie	Îl cunoaște pe Alfred Douglas

ianuarie	Premiera piesei <i>Ducesa de Padua</i> , pusă în scenă la New York sub titlul <i>Guido Ferranti</i>
februarie	Apare <i>Sufletul omului în socialism</i> , în <i>Fortnightly Review</i>
aprilie	Apare <i>Portretul lui Dorian Gray</i>
iulie	Apare <i>Crima Lordului Savile și alte povestiri</i>
nov.–dec.	Scrie la Paris piesa <i>Salomeea</i>
1892, februarie	Se pune în scenă <i>Lady Windermere și evantaiul ei</i>
iunie	<i>Salomeea</i> este interzisă de Lordul Chamberlain pe motiv că era ilegal să înfățișezi personaje biblice pe scenă
aug.–sept.	Scrie <i>O femeie fără importanță</i> la Norfolk
1893, februarie	<i>Salomeea</i> este publicată în franceză
19 aprilie	Premiera piesei <i>O femeie fără importanță</i>
1894, mai	Merge la Florența împreună cu Alfred Douglas
aug.–sept.	Scrie piesa <i>Ce înseamnă să fii onest</i>
octombrie	Locuiește la Brighton împreună cu Alfred Douglas
1895, 3 ianuarie	Premiera piesei <i>Soțul ideal</i>
ian.–febr.	Vizitează Algerul împreună cu Douglas

OSCAR WILDE
DE PROFUNDIS

PREFAȚĂ

De mai mult timp s-a exprimat o curiozitate considerabilă în legătură cu manuscrisul *De Profundis*, despre care se știa că se află în posesia mea, deoarece autorul vorbise cu mai mulți alți prieteni despre existența sa. Cartea nu are nevoie de foarte multă introducere și nici de explicație. Trebuie numai să amintesc că a fost scrisă de prietenul meu în ultimele luni de detenție, că este singura lucrare scrisă în închisoare și ultima scriere în proză pe care a elaborat-o. (*Balada închisorii din Reading* a fost compusă și elaborată după ce și-a redobândit libertatea.) Atunci când mi-a trimis instrucțiunile referitoare la publicarea textului *De Profundis*, Oscar Wilde a scris:

„Nu îmi apăr conduita. O explic. De asemenea, în scrisoarea mea sunt anumite pasaje care se referă la evoluția mea mentală în închisoare, precum și la evoluția inevitabilă a caracterului meu și a atitudinii intelectuale față de viață care s-au produs acolo; doresc ca tu și alții care mai sunt încă alături de mine și nutresc afecțiuni pentru mine să știți exact în ce fel și cu ce atitudine sper să înfrunt lumea. Firește, dintr-un anumit punct de vedere, știu că în ziua eliberării mele nu voi face decât să trec dintr-o închisoare în alta, și sunt momente când mi se pare că întreaga lume este

la fel de strâmtă ca o celulă și la fel de plină de spaimă pentru mine.

Continui să cred că la început Dumnezeu a făcut câte o lume separată pentru fiecare om și trebuie să ne străduim să trăim în această lume, care se află în lăuntru nostru. Oricum, vei citi aceste părți ale scrisorii mele cu mai puțină durere decât pe celelalte. Firește, nu este nevoie să-ți reamintesc cât de schimbător poate fi un lucru gândit de mine – de noi toți – și din ce substanță evanescentă sunt alcătuite emoțiile noastre. Totuși, mai văd încă o posibilă țintă spre care pot progresa prin artă. Viața în închisoare te face să vezi oamenii și lucrurile așa cum sunt. De aceea te transformi în piatră. Numai oamenii de afară sunt amăgiți de iluziile unei vieți în continuă mișcare. Dar se învârt în loc împreună cu viața și contribuie la irealitatea ei. Noi, cei care suntem neclintiți, vedem și știm aceasta. Indiferent dacă scrierea mea va face bine sau nu firilor înguste și creierelor confuze, mie mi-a făcut bine. Mi-am curățat sufletul de multe resturi periculoase. Nu trebuie să-ți amintesc că exprimarea însăși este pentru un artist singurul și supremul mod de viață. Noi trăim prin exprimare. Dintre multele, multele lucruri pentru care trebuie să-i mulțumesc guvernatorului, nu este niciunul pentru care să-i fiu mai recunoscător decât pentru permisiunea de a-ți scrie, și încă de a-ți scrie oricât de mult doresc.

Timp de aproape doi ani am avut în mine o povară crescândă de amărăciune de care în mare parte acum m-am eliberat. De cealaltă parte a zidului închisorii sunt câțiva copaci sărmani, negri, murdari de funingine, care tocmai au dat muguri de un verde aproape

strident. Eu știu foarte bine ce se întâmplă cu ei. Își găsesc expresia”.

Îndrăznesc să sper că acest fragment, care redă atât de viu, poate chiar dureros, efectul dezastrului social și al detenției asupra unei firi profund intelectuale și artistice va oferi multor cititori o imagine diferită a scriitorului spiritual și șarmant pe care au avut-o până în prezent.

Robert Ross